

VRAAG EN ANTWOORD

In verband met de vraag van de Heer **J. De Vriesere** (Gh. T. 1987 - Nr. 2 - p. 115) schrijft de Heer **Guido Cornelis** (Ledeberg) ons nog het volgende : Prof. Em. Dr. P. Braeckman haalde uit de "Wegwijzer" van 1916 andere fosfophoorfabrieken op dan de gevraagde Gentse bedrijven.

Hij zal het mij zeker niet kwalijk nemen indien ik opsommingen opvis uit de "Wegwijzer" 1933-34 eveneens buiten het Gentse, doch met deze bijzonderheid dat hier "merknamen" voorkomen.

Te Ninove. - Allumettièrre de Ninove Soc. anon.; stichting 1928

- Fantasia Match; stichting 1928

- Belga Match; in likwidatie

Te Geraardsbergen. - La Nationale Indépendante; stichting 1928

Te Overboelare. - Fabrique d'Allumettes "Liberty Matches"; stichting 1923

- Fabrique d'Allumettes "Triumph Matches"; stichting 1923

Te noteren valt dat de "Gouden Gids" nog alleen "Union Match", Geraardsbergen vermeld. Let ook even op de stichtingsjaren van bovenstaande opsomming...

In aansluiting met zijn vraag (Gh. T. 1988 - Nr. 1 - p.59) schrijft de Heer **Arthur De Decker** (Gent) nog het volgende :

"Ik kan u mededelen dat mijn zoekwerk naar de herkomst van het "Perscomiteit van Gent, oprichters van het Nachtverblijf in de Tinkstraat nu eindelijk toch vruchten heeft afgeworpen. Een ex-werknemer van "Het Volk" bezorgde mij een fotocopie waardoor mijn vraag grotendeels zonder nut wordt, tenzij uw lezers mij nog meer inlichtingen kunnen bezorgen dan deze vermeld bij Celis en in het artikel in bijlage. Graag kreeg ik bvb. meer informatie over de personen van wie de naam voorkomt op de gedenksteen."

Wij laten hier de tekst volgen van de fotocopie in kwestie. Het betreft een artikeltje uit het blad "t Bobijntje" van oktober-november 1958, getiteld "Een initiatief van de Persbond. Het Nachtverblijf in de Tinkstraat."

Het gebouw van de kring op Sint-Antoniusherrinnesse bestaat thans zeventig jaar. Daar nu deze plaats innig vergroeid is met het leven onzer vereniging, willen wij even haar vroegere bestemming vertellen. Voegen wij hierbij dat "De Lichtstraal", voorloper van "Het Volk", in 1888 de oprichting van het Nachtverblijf krachtig heeft gesteund.

De dagbladschrijvers der verschillende politieke partijen stonden in de vorige eeuw als burgers tegenover elkaar gelijk kat en hond, tot in 1885 de Wereldtentoonstelling te Antwerpen het ongerijmde dezer houding meer

dan ooit aantoonde en de dwaasheid van dit vooroordeel steeds duidelijker bleek.

Deze veranderde zienswijze leidde in 1886 tot de stichting van de Algemene Belgische Persbond, met als doel de verdediging der gemeenschappelijke belangen en een nadere kennismaking onder elkaar.

In 1888 kreeg deze nieuwe landsbond een Gentse afdeling, in 1891 verruimd tot de Afdeling der beide Vlaanderen (met een s achteraan, want beide is een meervoudsvorm !).

Hetzelfde jaar stichtte de Gentse tak van de Persbond een menslievend werk, namelijk een Nachtverblijf voor mannen. Dit laatste werd op 4 november 1888 geopend in de Tinkstraat. Dergelijke huizen bestonden reeds te Antwerpen, Brussel, Luik, Verviers en Namen.

ORGANISATIE

Het Nachtverblijf had voor doel gedurende de zes wintermaanden kosteloos en tijdelijk volgens het reglement niet meer dan drie keren achtereenvolgend, onderdak te verschaffen aan vermoeide, uitgehongerde personen zonder bestaansmiddelen.

Het Nachtverblijf had geen politiek karakter, evenmin als de Persbond, het had wel een reglement en het wachtwoord dezer toevluchtsoorden in 't algemeen luidde : *Orde, reinheid, zedelijkheid, goede raad !*

Onder hen, die tijdelijk om een schuilplaats verzochten waren personen van alle leeftijd : werklozen op zoek naar een broodwinning, leurers, reizigers.

Een kleine statistiek over de week van 9 tot 16 maart 1895 (Het Volk, 19 maart) vermeldt 263 mannen, 7 vrouwen (sedert 1891 was er ook een afzonderlijke vleugel voor vrouwen, namelijk waar nu het huis is naast de kring), 2 kinderen, onder wie 6 Duitsers, 10 Fransen en 3 Oostenrijkers.

Het huidig café was de eetzaal, want de gasten kregen 's avonds vette soep met een vierde van een brood en 's morgens koffie met een vierde brood, terwijl voor de kleine kinderen melk voorhanden was.

BESTUUR EN INKOMSTEN

Naast de persmensen zetelden in de directie van het Nachtverblijf personen, die het werk zedelijk en stoffelijk konden steunen, bankbeheerders, advocaten, rechters, nijveraars, parlamentsleden, hoogleraars of hun dames. In het verslag van 1911-12 troffen wij eveneens de namen aan van dokters De Baets, Frans Daels, en anderen, op wie bij gelegenheid gratis kon beroep gedaan.

Het Nachtverblijf of "Asile de nuit" eiste begrijpelijkerwijze aanzienlijke uitgaven : voor aankoop van levensmiddelen, verwarming en verlichting, stadswater, beddegoed, lonen. Daarentegen had het als enige inkomsten de jaarlijkse bijdragen der beschermleden alsmede de toelagen van

provincie, de stad Gent en de gemeenten Sint-Amandsberg en Gentbrugge.

In 1931 werden er twee stortbaden en de centrale verwarming geplaatst, nadat in 1930 de elektrische leiding was gelegd.

Het jaarverslag van 1911-12 toont ons een foto der slaapzaal, gevestigd waar nu Prospers kinema is. Het waren legersteden, zoals in de wacht bij de troep, maar met scheidingen tussen. Voor de vrouwen had men aparte kamertjes voorzien in een apart huis.

Een lokaal voor ontsmetting en ontluizing ontbrak evenmin !

GEDENKSTENEN

De voorgevel van het vroegere Nachtverblijf, dat met de tweede wereldoorlog heeft opgehouden te bestaan en sindsdien parochiekring is geworden, vertoont negen gedenkstenen met de namen van personen en inrichtingen, die zich voor dit menslievend werk bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt. Wij vermelden Leon De Coninck, Louis Tijdgadt († 1900, katholiek) en Charles Verstraete († 1901, liberaal journalist), Jul. d'Hoop, Parmentier, V. Hoegaerden en Cie, Usines Cotonnières, Société française de bienfaisance de Gand, P.H., Monsieur et Madame Gustave Moreels en Gustave Carels.

Wij willen echter nog even onderstrepen, dat beide dagbladschrijvers als de ware stichters van het Nachtverblijf dienen beschouwd.

*

Mensen en organisaties komen en gaan, alles duurt maar luttele jaren. De vroegere Gentse catechismus bepaalde de zeven lichamelijke werken van barmhartigheid en het vierde luidde : *De vreemdelingen herbergen* ! De nieuwe nationale catechismus geeft deze opsomming niet meer. Alles verandert...

Niettemin heeft het Nachtverblijf in zijn tijd een nuttige edele taak volbracht. Bij deze zeventigste verjaring mocht hieraan dan ook wel eens herinnerd.

Domper

Nog steeds i.v.m. de vraag van de Heer **De Vriesere** ontvingen wij van De Heer **A. Despretz** (Drongen) de volgende aanvulling :

“Caussemille Jne et comp.” en “Roche et comp.” werden in de Gentse Wegwijzers voor het eerst opgenomen in 1876. De firma had als adres de Werkhuisstraat, 153. In 1892 werd het huisnummer 176; in 1902 180. In 1921 bevond zich op dit laatste nummer “Fabrique Belge d'Allumettes (soc. ann.); Usine Roche”.

Voor lezers met numismatische interesse : deze firma gebruikte een huisgeld, nl. ronde penningen variërend in diameter tussen 25 en 35 mm, in zink

(waarden 3, 4 en 5), rood koper (waarde 3) en geel koper (waarde 2). De geslagen beeldenaar op vz. en kz. was nagenoeg identiek : binnen een parelkrans het waardecijfer en tussen rand en krans : CAUSSEMILLE & ROCHE en tussen twee fleurons GAND.

Een ouder exemplaar wellicht is in geel koper en ingestempeld. Het geeft tussen twee cirkels de inscriptie : boven C & R, links een bij, rechts een anker, onder GAND. Symboliek ? Binnen de cirkel de waarde. Hierbij twee van deze stukjes uit de verzameling F. Van Bost (foto A. Walgraef).

Op de vraag van de Heer **G. Walraedt** (Gh. T. 1987 - Nr. 5 - p. 282 ontvingen wij het volgend antwoord van de Heer **Eddy Levis** (Wondelgem) : Bourges was toentertijd hoofdplaats van Berry op de Yère, een bijrivier van de Cher op ± 232 km van Parijs tussen Vierzon en Nevers. Dat de inwoners van Bourges geobsedeerd waren door kanonnen spreekt voor zichzelf, want Bourges had metaalnijverheid, een kanonnengieterij en een "école de pyrotechnie". Het wekt dan ook geen verwondering dat Saint Jean Bourdin het bombardement van de stad, die zelf zo rijkelijk van kanonnen voorzien was, door "un nouveau canon flamand nommé "Griete" met ontzag beschrijft.

Nu moeten wij echter zeer voorzichtig zijn. De naam Griet werd veelvuldig voor geschut gebruikt. Het groot kanon van 's Hertogenbosch heet Duivelin en Booze Griet. Dat van Mechelen Griet. Dijon had haar Grande Margot (afkorting van Marguerite) en Edinburgh zijn Mons' Meg (afkorting van Margaret). Griet werd in het Nederlands vaak gebruikt om een boos wijf aan te duiden. Het is dus nogal vanzelfsprekend dat men een kanon dat zoveel lawaai maakt vergelijkt met een boze vrouw die roept en tiert. (Alfons Van Werveke in : "Bijdragen tot de Geschiedenis en Oudheidkunde van Vlaanderen).

Gent heeft drie Grote Kanons gehad. Een eerste van ijzer en uit een stuk, afkomstig uit Geraardsbergen is verdwenen in 1452. Een tweede van brons en uit twee delen, werd in Gent gegoten in 1453 en in 1540 vernietigd. Het derde, van ijzer en ook uit twee stukken, werd gesmeed tussen 1430 en 1482 voor de hertog van Bourgondië - vandaar het wapenschild aan het zundgat - en werd van Oudenaarde naar Gent gebracht in 1578. Het is dat kanon dat nog steeds op het Groot Kanonplein te Gent staat.

De twee laatste schiettuigen vallen door hun jonge leeftijd reeds zeker buiten beschouwing. Ze waren in 1412 toen Bourges belegerd werd, nog niet eens gegoten.

Laten we nu het eerste Groot Kanon bekijken. In het schepenjaar 1381-82 kocht men de eerste Groote Bombarde te Geraardsbergen. In het begin van het volgende schepenjaar ging het Gentse leger, onder leiding van Philips van Artevelde, Oudenaarde belegeren dat bezet was door soldaten van Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen. Froissart verhaalt dat de "Bombarde, wondergroot, drieënvijftig duim mondopening had en bouten (lees kogels) schoot, wonderlijk groot en dik en zwaar, en als die bombarde afschoot hoorde men ze in den dag wel vijf mijlen in de ronde en 's nachts tien".

De Groote Bombarde nam ook deel aan de veldtocht naar Montdidier in september 1411. (Montdidier ligt in het departement van de Somme op 34 km van Amiens in Picardië op de Don, een bijrivier van de Avre). Vooral eer ze verzonden werd, beproefde men ze op de Steendam, die zich toen ook uitstreckte over de Rode Torenkaai en de Slachthuislaan. Daarna vervoerde men ze per schip. Cotignès, een schrijver uit die tijd en waarschijnlijk ooggetuige, zegt dat de Bombarde "een mond had breed als een harington en dat men er het vuur aan stak bij middel van een vuurslang". Bij de belegering van Ham (op de Somme) ging het eerste schot verloren : de kogel vloog over de sterkte maar bij de tweede mikte men juist. De losbarsting was zo geweldig, dat men meende de donder te horen en de stenen bal smeed een muur omver, vloog door een toren en viel in de stad waar hij acht mensen doodde en verschillende anderen kwetste. Bij het zien van zoveel geweld gaf Ham zich over en de andere versterkte plaatsen van de Somme, Chauny, Nesle en Roye volgden dit voorbeeld, "zoeer vreesden zij Grielle" voegt de kroniekschrijver erbij. Zonder twijfel moet men *Griette* lezen, meent Van Werveke, de naam die verschillende kanonnen droegen zoals wij reeds hebben gezien.

Daar dit kanon in 1411 bij een veldtocht naar Picardië gebruikt is, is het best mogelijk dat het 9 maanden later tegen Bourges ingezet is.

Een sluitend bewijs heb ik niet maar de mogelijkheid blijft open.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Prof. P. Schmidt van het Bisschoppelijk Seminarie schrijft ons het volgende :

Met veel plezier beëindig ik de lezing van het laatste nummer van deze jaargang van Ghendtsche Tydinghen. Mijn eerste volwaardig abonnementsjaar leerde me een uiterst aangenaam en leerrijk tijdschrift kennen, waarvan ik elk nummer bijna van A tot Z lees. Ik dank U daarvoor.

De vlotte stijl van het tijdschrift scheidt een soort gezellige sfeer van 'onder ons', die ook noodt tot inpikken. Daarom permitteer ik me enkele bemerkingsen i.v.m. recente bijdragen. Het gaat ons toch om een betere kennis van ons van ons geliefd Gent, niet ?

In nr. 5, p. 277 schrijft de heer R. Van Aerde dat Mgr. Seghers de initiatiefnemer was voor de bouw van het nieuwe seminarie op de Reep. Dit is onmogelijk, vermits Seghers slechts bisschop werd in 1917. De bouw van het seminarie was reeds voltooid onder bisschop Antoon Stillemans (1889-1916).

In verband met de 'Hooizolderkazerne' (p. 278) is het volgende misschien interessant. Bij schilderwerken in 1984 (of begin 1985) kwam een klein hoekje bloot van de oudere schilderlaag. Bij verder afkrabben verscheen een nog vrij goed bewaard stuk fresco in de trapzaal die naar de keuken leidt. Op m'n verzoek werd het stuk helemaal vrijgemaakt, en bloot gelaten. Het betreft een wegwijzer-uitgangbord met de woorden 'Zur Küche', gehecht aan een lansschacht met geknoopte pennoen, waarop nog duidelijk de (m.i. ietwat verrassend) Belgische kleuren (en niet de Duitse !) te herkennen zijn. Een interessant overblijfsel uit de eerste Duitse bezettingstijd ?...

- In nr. 6, p. 311. Daar wordt gezegd dat het vreemde gat in de uurklok (de 'Ruymstraete') afkomstig is van een kanonschot vanuit het Spanjaardenkasteel. Ik presumeer dat dit de verklaring was van Ernest Lacquet, want in feite is dit zo goed als onmogelijk. Als lid van 'Clocke Roeland' was ik reeds verschillende malen op de beiaard, samen met onze stadsbeiaardier Jos D'Hollander, en over dat gat werd reeds meermalen gesproken. Men weet eigenlijk niet precies hoe het erin gekomen is, maar het lijkt plausibel dat het gat geboord (of gekapt ?) werd door soldaten ten tijde van de Brabantse Revolutie.

- Een klein muggenzifterijtje ten behoeve van de Quizzers : Ignace De Sutter is redactielid van 'Adem', niet van 'Adam' : daar zullen de lezers tevergeefs naar zoeken, en in het quizparadijs hun weg verliezen...

De Heer Schmidt heeft aan zijn brief het Reglement toegevoegd van de bibliotheek van het Bisschoppelijk Seminarie, die - wij herinneren er aan - ook openstaat voor alle Gentse heemkundigen. Het betreft de openingsdagen en -uren, modaliteiten van ontlening, etc.

Wij deponeren dit Reglement in ons Documentatiecentrum waar het kan geraadpleegd worden door onze lezers.

Van de Heer **A. Despretz** (Drongen) ontvingen wij de volgende interessante brief met foto :

In "Uithangborden te Gent" behandelde L. Hoste in G.T., nr. 6, november 1987, het dierenthema. Op p. 328 veronderstelde hij dat de jockey te paard aan het kleermagazijn "t Groot Paard" van Desneux op 't Groot Kanonplein ca. 1974 stukgerend van de gevel werd verwijderd.

Van Arthur Desneux, eigenaar van een 27 handelszaken over België verspreid, werd het handelsfonds van "t Groot Paard" door Henri Deschuyter en echtgenote overgenomen. In 1972, na de dood van weduwe Deschuyter, werd Marcel Van De Castele de nieuwe eigenaar. Hij deelde me mee dat de bewuste jockey in 1954 verdween, bij de vernieuwing van de zaak. De arduinen sokkel, waarop het paard stond, sprong teveel naar voren en diende afgekapt om het huidige brede front over de ganse gevel te kunnen plaatsen. Het beeld zelf was inderdaad rot. Bij de verfbeurt diende het herhaaldelijk met windsels verstevigd te worden. Bij de definitieve verwijdering 's winters bleek zich in het oorspronkelijk massieve beeld een groot ijsblok te bevinden.

Hierbij een postkaart naar een foto van J. Buyens, Zwijnaerdsche steenweg, 183, Gent.

